

SZEMBESÍTÉS

A Magyar Szocialista Párt a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárás helyzet kezeléséről szóló tényfeltáró elemzésének megállapításai

A március 14-16-ai rendkívüli időjárás miatt kialakult katasztrófa kezelése súlyosan **megrengette a katasztrófavédelem rendszerébe, és összességében az állami segítségbe vetett bizalmat.** A bajba jutott emberek szemszögéből a helyzet legérzékletesebb összefoglalóját Deutsch Tamás fideszes EP képviselő adta Facebook bejegyzésében: *„teljes a fejtelenség, a felkészületlenség. Káosz. Totális a káosz. Felháborító az egész úgy ahogy van!”*

Az Orbán-kormány előterjesztésére 2011-ben elfogadott katasztrófavédelmi törvény katasztrófaveszély esetén a **BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságának vezetőjét kötelezi a szükséges intézkedések azonnali megtételére.** A jogszabályok világosan meghatározzák a megelőzési, védekezési és mentési munkálatok irányításának szervezeti kereteit.

A belügyminiszter által készített, *a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárás helyzet kezeléséről* szóló jelentés is alátámasztja, hogy lényegében **nem működtették a katasztrófavédelmi igazgatás központi rendszerét.** Bár a korábban Nyugat-Európában pusztító vihar érkezése előre látható volt, mégsem fogantatosítottak megelőző intézkedéseket (nehézgépjárművek közlekedésének korlátozása, hófogók visszaszerelése stb.). Nem hívták össze a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot, nem rendelték el a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának folyamatos működését, nem intézkedtek a korábban nagy sajtófelhajtás, „Középföldén” bekövetkezett árvíz kezelését szimulálva kipróbált katasztrófariadó-terv beindításáról. **A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága helyett a mentési munkálatokat az Országos Rendőr-főkapitányság szervezte és irányította.**

A rendkívüli időjárás következtében kialakult helyzetet a belügyi vezetés nem katasztrófavédelmi (polgári védelmi), hanem **egyszerű rendőrségi feladatként kezelte**. Mindebből az alábbi lehetséges következtetések adódnak:

- a) A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság fenntartása és működtetése szükségtelen, hiszen a védekezési és mentési munkálatok az Országos Rendőr-főkapitányság bázisán is megoldhatók, vagy
- b) szükség lett volna a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófát megelőző, mentési munkákat megszervező, irányító tevékenységére, azonban az ehhez szükséges vezetői döntések elmaradtak.

A polgári védelmi tevékenység hatékonyságának biztosítása érdekében a Kormánynak mindkét esetben cselekednie kell! **Vagy be kell ismernie, hogy a 2012-ben kialakított katasztrófavédelmi rendszer alkalmatlan, és azonnal meg kell kezdeni a szükséges korrekciót, vagy meneszteni kell a szervezetrendszer működtetni képtelen vezetőket!**

Ezen túlmenően a katasztrófaveszély esetén törvényben előírt kötelezettségek elmulasztása, a védekezés és mentés irányítására vonatkozó jogszabályi rendelkezések semmibe vétele megköveteli a személyi felelősség vizsgálatát!

A belügyminiszter „jelentésének” ismeretében megállapítható, hogy Orbán Viktor kormánya nem hajlandó, vagy nem képes szembenézni az egész ország lakosságát fenyegető, márciusban felszínre került problémákkal. Ezért a katasztrófavédelem rendszerének továbbfejlesztése, a lakosság élete, egészsége és vagyoni biztonsága védelmének megerősítése érdekében elengedhetetlen, hogy az Országgyűlés vizsgálatot folytasson le eleget téve a kormányzat ellenőrzésére vonatkozó alkotmányos kötelezettségének. Ezért továbbra is követeljük egy országgyűlési vizsgálóbizottság felállítását!

SZEMBESÍTÉS

**avagy ami a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárási
helyzet kezeléséről szóló jelentésből kimaradt**

TARTALOMJEGYZÉK

- I. Nézzenek szembe a valósággal!
- II. A rendkívüli időjárás által okozott katasztrófák kezelésének rendje
- III. Március 14-16. eseményei
- IV. A hatóságok fellépése az előírások tükrében
- V. Nyitott kérdések
- VI. Összegzés

I. Nézzenek szembe a valósággal!

A 2013. március 14-re virradóra megkezdődő szakadó hóesés és viharos szél rég nem tapasztalt káoszt idézett elő Magyarországon útjain, és jelentős kieséseket okozott az elektromos szolgáltatásban. Több mint 14 ezer ember rekedt az utakon, akik közül sokaknak egy napnál hosszabb ideig kellett a hó fogságában vesztegelniük. Több százezer háztartás maradt elektromos áram, és így sok esetben fűtés nélkül. Az áramszolgáltatás helyreállítása különösen az ország keleti régiójában több településen napokat vett igénybe, ezzel nagy anyagi károkat okozva a lakosságnak.

Bár az Országos Meteorológiai Szolgálat napokkal korábban nagy pontossággal tájékoztatást adott a Magyarországra március 14-én, csütörtökön lesújtó hóviharról, és a várható szélsőséges időjárási körülményekről, mégis a kialakult helyzet mind a lakosságot, mind a hatóságokat láthatóan felkészületlenül érte. Az utakon rekedt emberek és a mentésben résztvevők sajtóban, valamint a különböző internetes közösségi oldalakon megjelent beszámolóiból az a kép rajzolódik ki, hogy a hatóságok megkésve reagáltak a bekövetkezett katasztrófahelyzetre, a mentési munkálatok sok esetben szervezetlenek, kaotikusak voltak.

A katasztrófák megelőzése, a kialakult katasztrófahelyzetek kezelése, az ország valamennyi lakosának védelme a végrehajtó hatalom, a Kormány egyik legfontosabb feladata. Egy demokratikus országban a kormány köteles számot adni polgárainak arról, hogy a ráruházott politikai hatalommal élve, illetve a rendelkezésére bocsátott anyagi eszközök felhasználásával milyen erőfeszítéseket tesz a lakosság védelmének szavatolása érdekében. Az úton rekedt emberek ezrei, és a napokig áram nélkül maradt családok tízezrei érezték úgy a március közepén tomboló hóihar közepette, hogy az állam cserbenhagyta őket. **A Kormány világos és egyértelmű magyarázattal tartozik ezeknek az embereknek, hogy megtett-e minden elvárható intézkedést a katasztrófahelyzet megelőzésére, illetve kezelésére. Világosan számot kell adnia azokról a tényezőkről, hiányosságokról, amik akadályozták a hatékony megelőzést, illetve a mentést.**

Az értékelés és a tanulságok levonásának igényét különösen nyomatékosan teszi az a körülmény, hogy 2012-ben az önkormányzati tűzoltóságok államosításával, jelentős szervezeti és személyi változások végrehajtásával egy új, egységes, állami katasztrófavédelmi szervezetrendszer alakítottak ki. Ennek az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által vezetett szervezetnek most először kellett az ország jelentős részét érintő természeti csapás következményeit kezelnie, az új rendszernek most kellett először bizonyítania alkalmasságát. Egy felelős kormányt ez a tény már önmagában is alapos elemzésre és értékelésre kell sarkalljon, amit jelen esetben a katasztrófavédelem kezelésével összefüggésben megfogalmazott lesújtó kritikák még inkább indokolnak.

A helyzetértékelés szükségességét Orbán Viktor miniszterelnök sem vitatta, ezért a katasztrófavédelem kezelését bemutató jelentés készítésére kérte fel a belügyminisztert. Bár a miniszterelnök által megfogalmazott felkérésre a Belügyminisztériumban készült egy hat és fél oldalas irat¹, ami azonban legfeljebb kormányzati kommunikációs háttéranyagként szolgálhat, a katasztrófavédelem kialakulását, kezelését teljeskörűen bemutató, szakmailag kielégítő és értékelő jelentésnek semmiképpen sem tekinthető. A belügyminiszter által előterjesztett, és az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottságának is megküldött irat, sem az előre jelzett katasztrófavédelem megelőzése érdekében foganatosított intézkedésekről, sem a mentés irányításáról, szervezéséről nem ad átfogó képet. Elemző, értékelő, a tanulságokat rögzítő és a javasolt intézkedésekre vonatkozó részt pedig egyáltalán nem tartalmaz. Az iratból egyetlen egyértelmű üzenet olvasható ki: a hatóságok kiválóan helytálltak, minden tökéletesen működött.

Ez a végkövetkeztetés éles ellentétben áll az utakon rekedt emberek és a mentési munkálatokban résztvevő kiválóan helytálló tűzoltók beszámolóival. Meggyőződésünk, hogy Magyarország polgárainak biztonságát veszélyezteti az a kormányzati struccpolitika, ami nem hajlandó tudomást venni a katasztrófavédelmi rendszer márciusban nyilvánvalóvá vált gyengeségeiről, hiányosságairól. Ezért **a Magyar Szocialista Párt felelős ellenzéki pártként**

¹ JELENTÉS a Kormány számára a 2013- március közepén kialakult rendkívüli időjárási helyzet kezeléséről

kötelességének tartja, hogy mindannyiunk biztonsága érdekében szembesítse Orbán Viktort és kormányát a valósággal.

A Szembesítésben a sajtóinformációk, személyes beszámolók alapján bemutatjuk, mi is történt ténylegesen 2013. március 14. és 16. között, mi lett volna a kormány kötelessége, és milyen kérdések várnak sürgős válaszra a hasonló vagy még súlyosabb katasztrófahelyzetek elkerülése érdekében.

II. A rendkívüli időjárás által okozott katasztrófák kezelésének rendje

A katasztrófavédelmi szervezetrendszer 2010 után végrehajtott átalakítása együtt járt a katasztrófák elleni védekezés alapjául szolgáló jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök teljes megújításával. Bár az új szabályozási rendszer számos elemében szakmailag vitatatható, azonban összességében világos útmutatást ad az állami szervek részére a katasztrófák megelőzése és kezelése során végrehajtandó feladatokról. Ezért egy konkrét katasztrófa elhárítás utólagos elemzésének, értékelésének egyik nyilvánvaló kiindulópontját kell képeznie annak vizsgálata, hogy a megelőzési és mentési munkálatokban résztvevők eleget tettek-e a jogszabályokban előírt feladataiknak, az előírt védekezési mechanizmusok megfelelően működésbe léptek-e, és ha igen, alkalmasak voltak-e a jogalkotó által szándékolt hatás kiváltására. Egy ilyen elemzés elvégzése a teljesen új jogszabályi környezetre való tekintettel különösen indokolt. Sajnálatos módon a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárási helyzet kezeléséről szóló „jelentés” e minimálisan elvárható követelménynek sem tesz eleget.

A katasztrófák megelőzéséért és kezeléséért természetesen végső soron a végrehajtó hatalom csúcsán álló kormány felel. A kormány katasztrófák elleni védekezésért felelős tagja a hatályos szabályozás szerint a belügyminiszter, aki irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszert². A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer központi szerve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF), amelynek alárendeltségében tevékenykednek a területi és a helyi katasztrófavédelmi szervek (katasztrófavédelmi kirendeltségek és hivatásos tűzoltóságok). A *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (továbbiakban: Kat.) 2012. január 1-jei hatályba lépését követően a korábbi önkormányzati tűzoltóságok a hivatásos, állami katasztrófavédelmi szervezetrendszer részévé váltak.

² az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 37. § q) pont

A Kat. 44. § a) pont ac) alpontja a veszélyhelyzetet kiváltó lehetséges okok között nevesíti a több napon keresztül tartó kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesést vagy hófúvást. A *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Vhr.) 25. § (1) bekezdése szerint a veszélyelhárítási tervezés során a Kat. 44. §-ában felsorolt veszélyek (így az imént említett intenzív hóesés és hófúvás) tekintetében kell meghatározni a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések rendjét. A központi veszélyelhárítási tervet BM OKF főigazgatójának előterjesztése alapján a belügyminiszter fogadja el.³ **Elvileg tehát a több megyére is kiterjedő intenzív hóesés és hófúvás esetére kész elhárítási tervvel kell rendelkeznie a kormányzatnak.**

A Kat. 43. § (1) bekezdésének rendelkezése értelmében **katasztrófaveszély**⁴ esetén a BM OKF főigazgatója e jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint *„azonnal intézkedik az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kritikus infrastruktúrák védelme, a lakosság alapvető ellátásának biztosítása, valamint a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében”*. Országos vagy több megyére kiterjedő katasztrófaveszély esetén a katasztrófariaszítás kiadásáért, vagyis a lakosság tájékoztatásáért a belügyminiszter felelős.⁵

Amennyiben a katasztrófaveszély észlelését követően foganatosított megelőző intézkedések ellenére bekövetkezik a katasztrófa, az Alaptörvény 53. cikke alapján a kormány veszélyhelyzetet hirdethet ki, ami lehetőséget ad a Kat-ban meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésére.

Természetesen a katasztrófák elleni védekezés feladatainak végrehajtása korántsem csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerveket terheli, hanem az állami, és ezen belül is elsősorban a rendvédelmi szervek közreműködését, az önkéntes szervezetek, valamint az érintett lakosság bevonását, szoros együttműködését igényli. Ezért a Kat. 7. §-a a katasztrófavédelemmel

³ Kat. 8. § (2) bekezdés j) pont, Kat. 23. § (4) bekezdés c) pont

⁴ Katasztrófaveszély a Kat. 3. § 9. pontjának meghatározása szerint: *„olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyónbiztonságot”*.

⁵ Vhr. 36. § a) pont

összefüggő döntéseinek előkészítése, valamint a katasztrófák elleni felkészüléssel, megelőzéssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatok összehangolt megoldása érdekében kormányzati koordinációs szerv működtetését írja elő. Többek között a veszélyhelyzet kihirdetésének kezdeményezése is e szerv hatáskörébe tartozik.⁶ Kormányzati koordinációs szervként a Kormány elrendelte a **Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (továbbiakban: KKB)** létrehozását.⁷ A KKB elnöke a belügyminiszter, tagjai az egyes ágazati miniszterek által kijelölt egy-egy állami vezető. A KKB ülésein állandó tanácskozási joggal vesz részt többek között a BM OKF főigazgatója, az országos rendőrfőkapitány és a Honvéd Vezérkar főnöke. A KKB munkáját támogató operatív munkaszervként a kormányhatározat rendelkezik a **KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának** (továbbiakban: NVK) működtetéséről. Az NVK-nak főállású vezetője van, aki a KKB ülésein tanácskozási joggal vesz részt. Normál működési rendben az NVK a BM OKF bázisán, annak állományából kijelölt szakemberekkel látja el feladatait. Amennyiben a körülmények szükségessé teszik a KKB elnöke, vagyis a belügyminiszter rendeli el az NVK folyamatos, 24 órás működését. Az NVK a folyamatos működés elrendelését követően a Belügyminisztérium bázisán, a minisztérium Széchenyi téri épületének pinceszintjén kialakított és felszerelt irányítási központban folytatja tevékenységét. A folyamatos működés megkezdését követően az NVK részeként az adott katasztrófatípusnak megfelelő, a hatáskörrel rendelkező központi államigazgatási szerv állományából szervezett **védekezési munkabizottság** működik, amelynek vezetője az NVK vezetőjének helyettesi feladatait is ellátja. Rendkívüli időjárási helyzetben történő védekezéskor a kormányhatározat szerint a közlekedésért felelős miniszter által vezetett minisztérium, vagyis a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium a hatáskörrel rendelkező központi államigazgatási szerv⁸.

Amennyiben a védekezés és mentés nagyszámú munkaerő alkalmazását igényli, akkor a **polgári védelmi kötelezettség** alapján köteles polgári védelmi szervezetekbe beosztott polgárok ezreinek bevonására van lehetőség. Szintén

⁶ Vhr. 8. § g) pont

⁷ a *Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról* 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat

⁸ az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 84. § e) pont

a polgári védelmi kötelezettség alapján a hatóságoknak lehetőségük van szállító eszközök és egyéb eszközök gazdasági és anyagi szolgáltatásként történő igénybe vételére.⁹

Tehát a hivatkozott jogszabályhelyek és közjogi szervezetszabályozó eszközök alapján felvázolható, hogy milyen intézkedéseket kellett volna meghozniuk a felelős vezetőknek. **A BM OKF főügyeletének az Európai Unió és a NATO keretében megvalósuló információcsere keretében, valamint a meteorológiai előrejelzések és a hírügynökségek jelentései alapján már napokkal korábban nyilvánvalóan észlelnie kellett az egész Nyugat Európát károsító vihar várható érkezését.** A Nyugat-Európában bekövetkező károk, valamint az OMSZ időjárás-modelljei alapján - amik órára pontosan előre jelezték, hogy a vihar Magyarországra is pusztító erővel fog lecsapni – a katasztrófaveszély fennállását a BM OKF-nek egyértelműen észlelnie kellett. Tehát **a BM OKF főigazgatójának már legkésőbb március 13-án kiadott OMSZ közlemények alapján intézkednie kellett az előzetesen jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv alapján a katasztrófa megelőzése érdekében.** Már ekkor intézkednie kellett volna megelőző jelleggel a tehergépjárművek közlekedésének korlátozásáról, a hófogók visszaszereléséről stb. Legkésőbb március 14-én délelőtt, mikor teljesen nyilvánvaló volt, hogy a Nyugat-Európában tapasztalt katasztrófa hazánkat sem kerüli el, **a belügyminiszternek rendelkeznie kellett volna az NVK folyamatos működéséről, és intézkedni a lakosság tájékoztatását szolgáló katasztrófariadórról.** Miután március 14-én estére az is láthatóvá vált, hogy az intenzív havazás és hófúvás napokra megbénítja az országot a KKB-nak komolyan mérlegelnie kellett a veszélyhelyzet kihirdetésének kezdeményezését.

⁹ Kat.VI. fejezet

III. Március 14-16. eseményei

A belügyminiszter „jelentésével” összhangban leszögezhető, hogy a **hóvihar nem érkezett váratlanul**. Nyugat-Európában már napokkal korábban jelentős felfordulást okozott a rendkívüli időjárás. Franciaországban, Németországban és a Benelux államokban törölni kellett a repülőjáratokat, leállt a vonatközlekedés, és hatalmas közlekedési dugók alakultak ki.¹⁰ A hóvihar jól követhető módon haladt kelet felé. Az Országos Meteorológiai Szolgálat (továbbiakban: OMSZ) már március 12-én, kedden arról tájékoztatta a Magyar Távirati Irodát, hogy jelentős mennyiségű csapadék várható, és csütörtöktől nyugat felől az esőt havazás váltja fel. Az OMSZ arra is figyelmeztetett, hogy *„sokfelé megerősödik, viharossá fokozódik az északnyugati szél, ami hófúvásokat okoz”*.¹¹ Március 13-án szerdán kiadott közlemény pontosan körülhatárolta a különösen veszélyeztetett területeket. Eszerint a *„Bakony és a Balaton térségében, valamint a Nyugat-Dunántúlon és a Kisalföld nyugati felén viszont akár a 100 kilométeres erősséget meghaladó szellökések is lehetnek. A viharos szél elsősorban az ország középső sávjában okozhat hófúvást.”*¹² Március 14-én kora reggel a szakemberek számára már egyértelmű volt a veszély nagysága. Az OMSZ reggel 6:16 perckor kiadott közleménye arra figyelmeztetett, hogy a *„következő két napban néhol 20 centiméter hó is hullhat, a viharos szél több helyen magas hótorlaszokat emelhet”*.¹³ Tehát megalapozatlan Pintér Sándor belügyminiszter már a katasztrófa bekövetkezése után, március 15-e délután ismertetett álláspontja, miszerint *„senki nem számíthatott arra, hogy 100 kilométer/órás sebességű szél lesz, emel ilyen hótorlaszokat és emiatt akadnak el járművek”*.¹⁴

Bár észak-nyugat felől napok óta jól követhető módon közeledett a fél Európát megbénító természeti csapás, a várható katasztrófahelyzet kezelésére mégsem történtek látható lépések. Március 13-án reggel a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium kihirdette a március 15-ei hosszú hétvégére érvényes **kamionstopot. Ennek meghatározásakor teljességgel figyelmen kívül hagyták,**

¹⁰ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-21766690>

¹¹ MTI 2013. március 12., kedd 19:31

¹² MTI 2013. március 13., szerda 19:30

¹³ MTI 2013. március 14., csütörtök 6:16.

¹⁴ Havazás – Pintér: mindenkit kiszabadítunk a hó fogságából. MTI 2013. március 15., péntek 16:19

hogy ekkor már Nyugat-Európa útjain óriási káoszt okozott a szokatlan márciusi tél, aminek Magyarországra érkezését szinte órára pontosan előre jelezte az OMSZ. A nehéz tehergépkocsik forgalmát 2013. március 14. (csütörtök) 22 órától – március 15. (péntek) 22 óráig, illetve 2013. március 16. (szombat) 22 órától – március 17. (vasárnap) 22 óráig korlátozták.¹⁵ Ennek az intézkedésnek a következtében március 14-én, csütörtökön nagyon nagyszámú kamion közlekedett sietve az ország útjain, hiszen a nap végéig minden tehergépjárművezető igyekezett elérni úticélját vagy elhagyni az országot¹⁶. Meghökkenítő módon néhány nappal az előre jelzett hóvihár előtt **több helyen leszerelték az utak mentén felállított, a hófúvások ellen védelmet nyújtó hófogókat.**¹⁷

Kétségtelen, hogy a tévékben, rádiókban az időjárás-jelentések alkalmával többször elhangzott a figyelmeztetés, hogy „aki teheti, ne induljon útnak”. Lássuk be, hogy ez a figyelmeztetés minden átlagos havazás előtt rutinszerűen elhangzik. A nemzetközi hírcsatornákat rendszeresen nem követő, a hosszú hétvégére készülődő családok számára e figyelmeztetések alapján aligha tudatosult, hogy az útnak indulás a szokottnál jóval nagyobb kockázatokat hordoz.

Ezért a közelgő veszély ellenére március 14-én csütörtök reggel a hosszú hétvégét megelőző munkanapokra jellemző intenzív forgalom indult meg az ország útjain, beleértve az országból kifelé igyekező kamionok áradatát is. A vihar az OMSZ által előre jelzett módon csapott le a figyelmeztető jelekkel nem törődő Magyarországra. A következmények alig néhány órán belül drámai mértékűvé váltak. A borzasztó látási viszonyok és a csúszóssá vált, túlsúfolt utakon egymást érték a balesetek. 11.30 órakor az M7 autópálya 130-as kilométerénél 12 gépjármű, alig egy órával később a 203-206 kilométer szelvényénél 30 gépjármű karambolozott, majd 13.19 órakor 40 gépjárművet érintő tömegbaleset történt. Délelőttől kezdve egész Dunántúlon balesetek tömegéről, keresztbecsúszott kamionokról, elzárt településekről számolt be a média.¹⁸ Már délután 14 óra előtt bekövetkezett az első nagyobb baleset az M1

¹⁵ <http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-miniszterium/hirek/kamionstop-az-unnepek-koruli-napokban>

¹⁶ http://index.hu/belfold/2013/03/16/katasztrofa_minden_fronton/

¹⁷ <http://www.idokep.hu/percrol-percre/1363288666>

¹⁸ http://mno.hu/kek_hirek/elakadtak-a-kamionok-karamboloztak-az-autok-lezartak-az-utakat-1144933

autópálya Győr felé vezető oldalának 77-es kilométerszelvényénél, ahol már ekkor 5 kilométeres torlódás alakult ki. Délután közepére lényegében teljesen megbénult a közlekedés az autópályán.¹⁹

A helyzet elmérgesedéséhez nagyban hozzájárult, hogy **az útnak indulók tájékoztatását normál körülmények között szolgáló rendszerek teljesen csődöt mondtak.** A közútkezelő, az útinform, a katasztrófavédelem, és a közlekedési vállalatok honlapjai és telefonos ügyfélszolgálatai szinte elérhetetlenné váltak, és a kialakulóban lévő katasztrófa helyzetet aktuális fejleményeiről egyébként sem szolgáltak megfelelő mennyiségű és minőségű információkkal. Például a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság weblapjának főoldalán március 14-én csupán az alábbi bejegyzéseket tették közzé²⁰: A rendkívüli hóvihár okozta katasztrófa helyzetéről az OKF honlapját nem rendszeresen látogató felhasználók számára szinte eldugottan, a *sajtó meghívók, közlemények* link alatt tették közzé összesen öt darab bejegyzést.

2013.03.14 22:07:00	Erő-hűség-remény
2013.03.14 22:04:00	Honvédelmi elismerés a főosztályvezetőnek
2013.03.14 17:45:00	Március tizenötödike ünnepén
2013.03.14 17:37:00	Oktatók oktatása
2013.03.14 17:30:00	Egy éve égett az Ősborókás – erdőtűzvédelmi konferencia Kecskeméten

Akik nem az eseményeket szinte percről percre nyomom követő internetes médiából tájékoztak, azoknak lényegében nem volt átfogó képük a kialakulóban lévő katasztrófa helyzet súlyosságáról. A televíziókban és a rádiókban a hírek többnyire az M7 autópályán bekövetkezett tömegbalesetekről és csúszós, lassan járható utakról szóltak. Így még csütörtök délután is sokan indultak útnak, amit egy erőteljes, katasztrófa helyzetekre kidolgozott kommunikációval, valóban figyelemfelkeltő tájékoztatással feltehetően el lehetett volna kerülni. Bár a normál tájékoztatási rendszerek lényegében az egész hosszú hétvégén látványosan csődöt mondtak, **a katasztrófa helyzetekre kidolgozott lakossági tájékoztatási rendszert egyáltalán nem élesítették.** Utóbb Pintér Sándor belügyminiszter a katasztrófa-riadó-terv alkalmazásának elmaradását azzal magyarázta, hogy a

¹⁹ http://index.hu/belfold/2013/03/14/kovesse_loben_a_nagy_marciusi_hidegbetorest/?p=24

²⁰ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek_arhivum

rendkívüli időjárás nem érintette a teljes országot²¹. A tájékoztatás megkétszerezését jól mutatja, hogy még a belügyminiszter Kormánynak benyújtott „jelentése” szerint is az *„első riasztást és az ahhoz kapcsolódó óvintézkedési szabályokat a katasztrófavédelem 15.11 órakor kiadott felhívására a médiaszolgáltatók rendszeresen közzétették”*.²² Tehát országos szintű tájékoztatás és figyelmeztetés kiadását a katasztrófavédelem csak kilenc órával a magas hőtorlaszokra figyelmeztető, a különösen veszélyeztetett térségeket egész pontosan megjelölő meteorológiai jelentés kiadása után, jóval az M1 és M7 autópályákat megbénító balesetek bekövetkezését követően látta szükségesnek. Az Országos Rendőr-főkapitányság is csak 16 óra után tette közzé a valóban rendkívüli időjárásra figyelmeztető közleményét, amelyben kéri, senki ne induljon útnak.²³

Minden nyilvánosságot kapott információ arra utal, hogy az OMSZ figyelmeztetéseit nemhogy a hosszú hétvégére készülők, de még maga a **belügyi vezetés sem vette komolyan**. Miközben néhány óra leforgása alatt az egész Dunántúl a tomboló tél káoszába süllyedt a **Belügyminisztériumban zavartalanul megtartották a tervezett ünnepséget**, amelyen a teljes belügyi vezetés részt vett.²⁴ A kommunikáció elégtelen voltát jól példázza, hogy a 17 óra körül véget érő rendezvényről távozókat sem értesítették a járhatatlan utakról.²⁵

A rendőrség ugyan biztosította az egyes baleseti helyszíneket több helyen lezárva az autópályák érintett szelvényeit, és a katasztrófavédelem is közreműködött a tömegkarambolokban balesetet szenvedett személyek kimentésében, azonban még délután sem történtek jól látható, szervezett lépések a készülők katasztrófa megakadályozása érdekében. Csak csütörtök este fél nyolctól tiltották meg a forgalmat az M7 autópályára Zala megyei szakaszán és az M70-es autópályán.²⁶ A már délután közepére reménytelenül bedugult M1

²¹ http://index.hu/belfold/2013/03/16/katasztrofa_minden_fronton/

²² JELENTÉS a Kormány számára a 2013- március közepén kialakult rendkívüli időjárás helyzet kezeléséről 2.

0.

²³ MTI 2013. március 14., csütörtök 16:41

²⁴ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1631

²⁵ <http://gepnarancs.hu/2013/03/meg-pinter-sandort-sem-sikerult-jol-tajekoztatni-a-havazasrol/>

²⁶ <http://mno.hu/belfold/elkepeszto-allapotok-az-m7-esen-kepek-1144963>

autópályára még este 7 óra után is engedték felhajtani és ezzel biztos csapdába behajtani az autósokat.²⁷

Nem sokkal a Belügyminisztériumban rendezett ünnepséget követően a dugókban veszteglő embereknek lassan rá kellett döbbeniük, hogy az éjszakát az autókban kell tölteniük. Ekkor vált különösen nyomasztóvá a tájékoztatás szinte teljes hiánya. A hó fogságába került emberek nem tudhatták, számíthatnak-e segítségre. Sokan arról számoltak be, hogy **sem tájékoztatást, sem élelmet, sem forró italt, tehát egyáltalán semmiféle segítséget nem kaptak**. A hóban rekedt vasúti szerelvényeken sem volt sokkal jobb a helyzet: az utasok itt is információ és ellátás nélkül reménykedtek a minél gyorsabb továbbjutásban.²⁸ Tehát csütörtök este már nyilvánvaló volt, hogy bekövetkezett a katasztrófa, **az illetékes hatóságok mégsem kértek nemzetközi segítséget, és a Magyar Honvédség közreműködését** is csak a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság és a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igényelte²⁹.

Miközben a hivatalos tájékoztatási rendszerek kudarcot vallottak, és az egész éjszaka úton veszteglők jelentős része a hatóságoktól semmilyen érdemi segítséget nem kapott, az emberek bámulatos példáját mutatták az önszerveződésnek, sok tekintetben lényegében „kiváltották” az inkompetensnek bizonyult államot. A bajba jutottak leginkább az internetes közösségi oldalokról jutottak érdemi információkhoz, és sokan e kommunikációs felületeket használva ajánlottak fel szállást és segítséget.

Miután több ezer ember éjszakázott a tomboló hóvihárban a hatóságok március 15-én reggel kezdték meg nagyobb erővel a mentést. Az M1 autópályán több helyen megbontották a szalagkorlátot, amivel végre sokak számára menekülési utat nyitottak. A hóban veszteglő autósok számára már fél nappal korábban evidens volt, e lépés szükségessége, a hatóságok mégis csak jelentős késéssel intézkedtek.³⁰

²⁷ http://index.hu/velemenyo/olvir/2013/03/15/23_ora_az_autopalya_fogsagaban/

²⁸ http://index.hu/belfold/2013/03/14/kovesse_eloben_a_nagy_marciusi_hidegbetoret/?p=21

²⁹ <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=630761>

³⁰ http://index.hu/velemenyo/olvir/2013/03/15/23_ora_az_autopalya_fogsagaban/

Péntek délelőtt a Magyar Honvédség is nagyobb erőkkel és speciális lánctalpas járművekkel, valamint harckocsikkal kapcsolódott be a mentési munkálatokba³¹, holott ezekkel az eszközökkel már éjjel is jelentős segítséget lehetett volna nyújtani a bajba jutottaknak. **Az MH Vezérkar főnöke Benkő Tibor vezérezredes nyilatkozata szerint a lánctalpas eszközök bevetését március 15-én, pénteken reggel 9 óra 15 perckor igényelték a honvédségtől.** Ezeket az eszközöket a honvédség 15 perc alatt ki is rendelte. A vezérkar főnök nyilatkozatából az is kiderül, hogy ő már március 14-én este kiadta a teljes Magyar Honvédségre vonatkozó alkalmazási engedélyt.³² Ezt követően riasztották és készenlétbe helyezték a honvédség téli veszélyhelyzet-felszámoló és mentőcsoportjának tagjait.³³ Tehát a honvédség készen állt, de péntek reggelig a katasztrófavédelem nem igényelte nagyobb erők bevetését. Ezt később a Belügyminisztérium vezetése újságírói kérdésre azzal indokolta, hogy a honvédség segítségére nem volt szükség.³⁴ Hasonlóképpen nem vette igénybe a katasztrófavédelem a Magyar Honvédség helikoptereit, holott azok a Honvédelmi Minisztérium tájékoztatása szerint bevetésre készen várták az indulási parancsot.³⁵

A katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztérium, a Belügyminisztérium vezetői először csak a kaotikus helyzet kialakulását követő napon, péntek délelőtt 11 órakor adtak tájékoztatást a mentési munkálatokról. A sajtótájékoztatón Pintér Sándor belügyminiszter közölte, hogy a katasztrófa helyzet miatt még csütörtök délután összehívta az operatív törzset, és riadót rendelt el. Újságírói kérdésre válaszolva kifejtette, hogy elégedett a mentésben résztvevők munkájával, az állampolgári fegyelemmel azonban nem. A belügyminiszter érvelése szerint mindenki tudta, hogy nem szabad útnak indulni, ennek ellenére mégis sokan felkészületlenül, nyári gumikkal vágtak neki a hosszú hétvégének. Egy újságírói kérdésre adott válaszából az is kiderült, hogy **a melegedő buszokon nem biztosítottak forró italt és élelmet a hóban rekedt embereknek.** A belügyminiszter ezt azzal magyarázta, hogy jelen pillanatban olyan készleteket senki nem tart, amit egyik pillanatról a másikra buszokra lehetne pakolni. A miniszter ezt úgy kommentálta, hogy ha kicsit éhes valaki

³¹ http://www.honvedelem.hu/cikk/36925_hohelyzet_a_honvedseg_is_segit

³² <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=630761>

³³ MTI 2013. március 15., péntek 12:01

³⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=fNIK7Y3EriE>

³⁵ http://hvg.hu/itthon/20130319_Hokaosz_helikopter_honvedseg

azt még kibírja, ha kihűl azt nem. A kihűlés ellen Szócska Miklós egészségügyi államtitkár is jó tanáccsal látta el a sajtótájékoztatón a bajba jutottakat. Nevezetesen, hogy semmiképpen se alkohollal melegítsék magukat, mert az egyenes út a kihűléshez, és ne felejtsek el a test melegét. Ha valaki nehéz helyzetbe van, akkor egymást is melegítsék. A sajtótájékoztatón Bakondi György, a BM OKF főigazgatója arról is tájékoztatást adott, hogy elfogadták az Osztrák Szövetségi Köztársaság által felajánlott hómarókat.³⁶

A mentésbe péntek délután bekapcsolódó **osztrák vöröskereszt munkatársait megdöbentő állapotok fogadták**. Az RTL Klub híradójában a Tobias Mindler az osztrák felderítő egység vezetője Kétségbe esett, segítségre váró emberekről és irányítás nélküli mentésről számolt be. Elmondása szerint a dugó közepén csak nagyon kevés hivatásos segítővel találkoztak. Leginkább az volt a jellemző, hogy a környező településekről jöttek ki az emberek és hoztak teát vagy ennivalót az autópályán rekedt autósoknak.

A sajtótájékoztatót követően a kormányzati kommunikáció fókuszába került a belügyminiszter által összehívott, az Országos Rendőr-főkapitányság Teve utcai székházában működő operatív törzs, amiről korábban, a katasztrófához vezető délutánon és az azt követő, sok ezer ember számára nyomasztóan hosszúnak tűnő éjszakán még hallani sem lehetett. Péntek délután Áder János köztársasági elnök³⁷, majd a Brüsszelből hazaérkező Orbán Viktor miniszterelnök látogatott el a Teve utcába³⁸.

A pénteki sajtótájékoztatót követően a mentési munkálatok fokozásával párhuzamosan érezhetően beindult a kormányzati propagandagépezet is. Bár a tájékoztatás még ezt követően sem volt kielégítő, azonban a korábbi szűkszavú közleményeket erőteljes kormányzati kommunikáció váltotta fel. Pintér Sándor belügyminiszter személyesen járta az M1 autópályát, hogy ellenőrizze, *„kollégái végre tudták-e hajtani a számukra előírt feladatokat”*.³⁹ A Terrorelhárítási Központ kommandósai és a két BTR-80-as gépjárműve szintén látványosan

³⁶ <http://www.youtube.com/watch?v=fNIK7Y3EriE>

³⁷ Havazás – Áder: az idei március 15-e nem az ünnep, hanem a cselekvés napja lett. MTI 2013. március 15., péntek 15:38

³⁸ Havazás – Az operatív törzshöz látogatott a kormányfő. MTI 2013. március 15., péntek 16:25

³⁹ Havazás – Pintér Sándor az M1-esen ellenőrzi a kialakult helyzetet. MTI 2013. március 15., 15:21

kapcsolódott be a mentési munkákba. Délutántól a Belügyminisztérium a Vodafone és a T-mobile összes előfizetőjének (tartózkodjanak is bárhol a világban) **SMS üzenetet** küldött szét a hóban rekedtek által tanúsítandó magatartásról a következő szöveggel: „*Segítünk! Ne hagyja el a gépjárművét! Ha elfogy az üzemanyaga, üljön át másik gépjárműbe! Belügyminisztérium*”. Az inkább a Kormány helytállását bizonygató propagandának, mintsem hasznos segítségnek tűnő SMS továbbítását a Telenor nem vállalta. Másnap, március 16-án, szombaton Orbán Viktor tartott terepszemlét az M1 autópályán. Ez kiváló alkalomnak bizonyult arra, hogy videóra rögzítse, miként szállít el saját autóján egy autópályán rekedt erdélyi párt.⁴⁰

Délutánra a rendőrök, a tűzoltók, a katonák és az önkéntes segítők erőfeszítéseinek köszönhetően érezhetően javult a helyzet. Az M7 autópályáról és környezetéből mindenkit sikerült kimenekíteni, és az M1-es autópályán is sokakat sikerült kiszabadítani. A délutánra megérkező osztrák segítség is jelentősen javította a mentés feltételeit. (Bár Tóth Ferenc a BM OKF polgári védelmi főfelügyelője március 19-én már úgy nyilatkozott a magyar katasztrófavédelem szervezetlenségét kritizáló osztrákokról, hogy „csak katasztrófaturistáskodni jöttek”.)⁴¹ Mindezek ellenére még így is optimistának bizonyult Orbán Viktor miniszterelnök péntek esti kijelentése, miszerint mindenkit biztonságba sikerült helyezni. Ezzel szemben a rendőrség péntek esti közleménye szerint még ekkor több busz és személygépkocsi vesztegelt az M1 autópályán mentésre várva.⁴²

Március 16-án, szombaton az M1 autópályán még mindig intenzív munkálatokat kellett folytatni. A forgalmat a nap folyamán hol elindították, hol szakaszosan ismét megtiltották⁴³, miközben a forgalmi helyzetről továbbra is egymásnak ellentmondó információkat adtak a hatóságok. A káoszra jellemző, hogy szombat estére a korábban megnyitott autópálya ismét beállt. A közszolgálati rádió ekkor sem számolt be a torlódásról, hanem vasárnap hajnalban dugóban ülő autósok az előző nap folytatott sikeres mentési

⁴⁰ <http://www.facebook.com/photo.php?v=4839578147063&set=vb.298090296092&type=3&theater>

⁴¹ http://atv.hu/cikk/20130318_toth_ferenc?source=hirkereso

⁴² http://index.hu/belfold/2013/03/16/katasztrofa_minden_fronton/

⁴³ http://index.hu/belfold/2013/03/14/kovesse_loben_a_nagy_marciusi_hidegbetorest/?p=4

munkálatokról hallgathattak tájékoztatást.⁴⁴ Vasárnap folyamán az ország legnagyobb részén lassan normalizálódott a közlekedési helyzet.

A védekezési munkálatok ezzel azonban nem értek véget. Főként az ország keleti felében több ezer háztartás még napokig áram nélkül volt, és az erős szél miatt a helyreállítási munkálatok csak igen lassan haladtak.

A bajba jutottak emberek beszámolóiból és az egymásnak ellentmondó hivatalos közleményekből az a kép rajzolódik ki, hogy a mentés szervezetlen, sok esetben kaotikus volt. Ezt támasztja alá a mentésben résztvevő tűzoltók belső levelezése is, amit a Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete bocsátott a sajtó rendelkezésére. A levelekből látható, hogy nemcsak a hóban rekedt autósok, de **a szabadságukról berendelt tűzoltók is információhiánnyal küzdöttek. Leírásuk szerint az új bevetés-irányítási rendszer, a PAJZS kétszer is teljesen összeomlott, előfordult, hogy a reggeli riasztás este hat körül érkezett meg.** Sok tűzoltó számolt be arról, hogy miután a parancsnak megfelelően szolgálatra jelentkezett, közölték velük, nincs rájuk szükség. Sok esetben egész busznyi tűzoltó csoportokat irányítottak egyik helyszínről a másikkra, és végül anélkül küldték haza őket, hogy akár egy percet is dolgoztak volna. **A tűzoltók beszámolói káoszról, hiányzó védőfelszerelésekről, kommunikációs eszközökről, fűtés nélküli alkalmatlan járművekről szólnak.**⁴⁵ A fővárosi Hősök terén meghirdetett toborzáson jelentkező **önkéntes segítők is hasonló káoszról számoltak be.** A legtöbben több órányi buszozás után sem kaptak érdemi feladatot, és még hólapát sem állt megfelelő mennyiségben rendelkezésre.⁴⁶

⁴⁴ http://atv.hu/vegyesen_kiemeles/20130317_azt_monadtak_jarhatoak_az_utak_bombera_krisztina_kiakadt

⁴⁵ <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=633224>

⁴⁶ <http://www.hir24.hu/belfold/2013/03/16/sok-az-onkentes-keves-a-lapat/>,
<http://www.vizekore.hu/news.php?extend.128>

IV. A hatóságok fellépése az előírások tükrében

A fent kifejtettek szerint egy valóban érdemi elemzés kiindulópontját annak vizsgálata képezi, hogy miként érvényesültek a katasztrófa esetére előírt rendelkezések, és milyen következményekkel jártak. E szempontból vizsgálva a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárási helyzet kezeléséről szóló „jelentés” különösen zavarba ejtő.

A belügyminiszter által a Kormány számára benyújtott irat **egy szóval sem tesz említést a veszélyelhárítási tervről, a katasztrófaveszély észleléséről és a foganatosított megelőző intézkedésekről. Nem mutatja be a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság tevékenységét**, holott a Kat. 43. §-a szerint katasztrófaveszély idején ez a szerv a védekezés irányításának elsőszámú felelőse. Hasonlóképpen nem említi a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot és a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központját. Nem tudni, hogy a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium védekezési munkabizottsága közreműködött-e a mentési munkák szervezésében és irányításában. Az irat csupán a megyékben és a járásokban tevékenykedő védelmi bizottságok működésbe lépéséről ad számot. Arról sem tudható semmi, hogy polgári védelmi kötelezettség alapján behívták-e polgári védelmi szolgálatra az érintett területeken a köteles polgári védelmi szervezetekbe beosztottakat.

Ehelyett az derül ki a dokumentumból, hogy 2013. március 14-én 13.00 órakor megkezdte a működését **az Országos Rendőr-főkapitányság Törzse, ami elsődleges intézkedések során felvette a kapcsolatot az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal (aminek az egész tevékenységet irányítani kellett volna!), az Országos Mentőszolgálattal, a Magyar Közút Nonprofit Zrt-vel, a megyei rendőr-főkapitányságokkal, valamint az Országos Meteorológia Szolgálattal.** A „jelentésből” az is kiolvasható, hogy a kommunikációért is az ORFK volt az elsőszámú felelős⁴⁷. A sajtóbeszámolók

⁴⁷ „Az Országos Rendőr-főkapitányság és alárendelt szervei 518 közleményt – nagy részét közösen az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal – adtak ki a rendkívüli időjárás időszakában a polgárok tájékoztatása érdekében.” In: JELENTÉS a Kormány számára a 2013- március közepén kialakult rendkívüli időjárási helyzet kezeléséről 3. o.

alapján az is tudható, hogy a mentési munkálatokat az ORFK Teve utcai székházából irányították, és nem a BM katasztrófák idejére kialakított műveleti központjából.

Még zavarosabbá válik a kép a belügyminiszter március 15-én péntek délelőtt tartott sajtótájékoztatóján elhangzottak fényében. Ekkor a belügyminiszter arról számolt be, hogy katasztrófa-helyzet alakult ki, ezért **összehívták az operatív törzset és riadót rendeltek el** a rendőrség és a katasztrófavédelem állományánál.

Azt, hogy a sajtótájékoztatón elhangzottak minimum félreérthetőek voltak mi sem mutatja jobban, minthogy Samu Attila, a belügyminiszter főtanácsadója néhány órával később szükségesnek tartotta tájékoztatni az MTI-t, hogy nem került sor veszélyhelyzet kihirdetésére. Magyarázata szerint a „riadó” elrendelése a szakzsargonhoz tartozó kifejezés, ami annyit tesz, hogy a rendvédelmi szerveknél magasabb fokozatba helyezik az állomány tagjait.

V. Nyitott kérdések

Sajnos a miniszterelnök felkérésére elkészült jelentés tehát több kérdést vet fel, mint amennyit megválaszol. Ezért nemhogy eloszlattja, hanem **megerősíti az átszervezett katasztrófavédelem működőképességével összefüggésben megfogalmazott kételyeket.**

A katasztrófavédelmi szervezetrendszer felkészültségével összefüggésben **az alábbi nyitva maradt kérdések várnak válaszra:**

- Milyen központi veszélyelhárítási tervvel rendelkezik a Kormány több napon keresztül tartó kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás esetére? E veszélyelhárítási terv szerint, mely szervek, mekkora létszámú állománya és speciális gépjárműve mozgósítható?
- Az Országos Meteorológiai Szolgálat előrejelzése alapján a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság mikor észlelte-e a katasztrófaveszély fennállását? Ezt követően a Kat. 43. § (1) bekezdése szerint mikor, milyen intézkedéseket hozott a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője?
- 2013. március 14-16-ra várható rendkívüli időjárás következményeinek kezelésére milyen előkészületeket tettek
 - a közútfenntartók,
 - a rendvédelmi szervek (különösen az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és alárendelt szervei),
 - az egészségügyi szervek, valamint
 - a Magyar Honvédség,és felkészülésük a jogszabályi előírásoknak, szakmai protokolloknak megfelelően történt-e?
- Központi szinten kik és milyen felhatalmazás alapján irányították március 14-16 között a mentési munkálatokat? Összehívták-e a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot? Ha igen, mikor ülésezett, és milyen döntéseket hozott? Március 14-16-a folyamán mely szervek mekkora létszámmal és milyen technikai eszközökkel vettek részt a védekezési és mentési munkálatokban? A 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat 15. pontja alapján elrendelték-e a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának

folyamatos működését? A Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának részeként megkezdte-e működését a 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat 21. pont b) pont szerinti védekezési munkabizottság?

- Területi és helyi szinten kik irányították a védekezési és mentési munkálatokat?
- Miért nem került sor katasztrófariasztás elrendelésére?
- Biztosított volt-e a munkálatokban résztvevő szervek tevékenységének összehangolása, megfelelően működött-e az információáramlás, mi akadályozta az információáramlást?
- Mi okozta a PAJZS rendszer többszöri leállítását? A március 14-16-ai események tapasztalatai alapján milyen következtetések adódnak a PAJZS rendszer további működtetésére, és a 112-es egységes veszélyhívó rendszer kiépítésével összefüggésben?
- Az információáramlás érdekében működtették-e a Marathon Terra infokommunikációs alkalmazást, magasabb szintű működési állapotba helyezték-e a Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszert (NEO PVIR)?
- Sor került-e polgári védelemi kötelezettek mozgósítására? Hol mennyi polgári védelmi kötelezett vett részt a védekezési és mentési munkálatokban?
- Sor került-e gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételére?
- Készletek hiányában több napig tartó katasztrófa esetén, miként lett volna megoldható az elzárt területeken rekedt emberek élelmezése?
- Sor került-e március 14-16. között a Hunor és a Huszár mentőszervezetek alkalmazására?
- Március 14-16-ra virradó éjszaka milyen segítséget és tájékoztatást nyújtottak a hatóságok az autóikkal utakon rekedt embereknek?
- Ki és milyen adatkezelési felhatalmazás és tájékoztatási kötelezettség alapján küldött azonos tartalmú szöveges üzenetet eltérő helyzetben lévő magánszemélyek részére, és milyen jogszabályhely alapozta meg, hogy ki kap értesítést és ki nem?
- Milyen tájékoztatást biztosítottak a hatóságok és a közlekedési szolgáltatók tömegközlekedési eszközökkel utazóknak, milyen ellátást biztosítottak pályaudvarokon, vonatokon rekedt embereknek?

VI. Összegzés

A március 14-16-ai rendkívüli időjárás miatt kialakult katasztrófa kezelése súlyosan **megrengette a katasztrófavédelem rendszerébe, és összességében az állami segítségbe vetett bizalmat.** A bajba jutott emberek szemszögéből a helyzet legérzékletesebb összefoglalóját Deutsch Tamás fideszes EP képviselő adta Facebook bejegyzésében: *„teljes a fejetlenség, a felkészületlenség. Káosz. Totális a káosz. Felháborító az egész úgy ahogy van!”*

Az Orbán-kormány előterjesztésére 2011-ben elfogadott katasztrófavédelmi törvény katasztrófaveszély esetén a **BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságának vezetőjét kötelezi a szükséges intézkedések azonnali megtételére.** A jogszabályok világosan meghatározzák a megelőzési, védekezési és mentési munkálatok irányításának szervezeti kereteit.

A belügyminiszter által készített, *a 2013. március közepén kialakult rendkívüli időjárási helyzet kezeléséről* szóló jelentés is alátámasztja, hogy lényegében **nem működtették a katasztrófavédelmi igazgatás központi rendszerét.** Bár a korábban Nyugat-Európában pusztító vihar érkezése előre látható volt, mégsem fogantatosítottak megelőző intézkedéseket (nehézgépjárművek közlekedésének korlátozása, hófogók visszaszerelése stb.). Nem hívták össze a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot, nem rendelték el a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának folyamatos működését, nem intézkedtek a korábban nagy sajtófelhajtás, „Középföldén” bekövetkezett árvíz kezelését szimulálva kipróbált katasztrófariadó-terv beindításáról. **A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága helyett a mentési munkálatokat az Országos Rendőr-főkapitányság szervezte és irányította.**

A rendkívüli időjárás következtében kialakult helyzetet a belügyi vezetés nem katasztrófavédelmi (polgári védelmi), hanem **egyszerű rendőrségi feladatként kezelte.** Mindebből az alábbi lehetséges következtetések adódnak:

- a) A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság fenntartása és működtetése szükségtelen, hiszen a védekezési és mentési munkálatok az Országos Rendőr-főkapitányság bázisán is megoldhatók, vagy

b) szükség lett volna a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófát megelőző, mentési munkákat megszervező, irányító tevékenységére, azonban az ehhez szükséges vezetői döntések elmaradtak.

A polgári védelmi tevékenység hatékonyságának biztosítása érdekében a Kormánynak mindkét esetben cselekednie kell! **Vagy be kell ismernie, hogy a 2012-ben kialakított katasztrófavédelmi rendszer alkalmatlan, és azonnal meg kell kezdeni a szükséges korrekciót, vagy meneszteni kell a szervezetrendszert működtetni képtelen vezetőket!**

Ezen túlmenően **a katasztrófaveszély esetén törvényben előírt kötelezettségek elmulasztása, a védekezés és mentés irányítására vonatkozó jogszabályi rendelkezések semmibe vétele megköveteli a személyi felelősség vizsgálatát!**

A belügyminiszter „jelentésének” ismeretében megállapítható, hogy Orbán Viktor kormánya nem hajlandó, vagy nem képes szembenézni az egész ország lakosságát fenyegető, márciusban felszínre került problémákkal. Ezért **a katasztrófavédelem rendszerének továbbfejlesztése, a lakosság élete, egészsége és vagyoni biztonsága védelmének megerősítése érdekében elengedhetetlen, hogy az Országgyűlés vizsgálatot folytasson le eleget téve a kormányzat ellenőrzésére vonatkozó alkotmányos kötelezettségének.**